

דף לט.

עין משפט א.

ח"מ סימן רפה סעיף ב
עיינ לעיל דף לח: עין משפט ב

עין משפט ב.

אה"ע סימן פח סעיף ז

ז. הוציא^ד הוצאות על נ"מ של אשתו^ה, אם אכל אפי' גרוגרת אחת דרך כבוד כדרך איש בביתו או אכל כדינר אפי' שלא בדרך כבוד, מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל. אבל אם לא אכל כשיעור הנ"ל, שמין כמה השביח, אם השבח יותר על ההוצאה^ו, ישבע בנקיטת חפץ ונוטל מה שהוציא, ואם ההוצאה יותר אין לו אלא כשיעור השבח בשבועה.

עין משפט ג.

אה"ע סימן פח סעיף י

י. באשה קטנה שהוציא הוצאות על נ"מ שלה^ז ומיאנה בו, אפי' אם אכל^ח שמין לו כאריס דברשות גמור ירד.

עין משפט ד.ה.

ח"מ סימן רפה סעיף ב
עיינ לעיל דף לח: עין משפט ב

עין משפט ו.

ח"מ סימן רפה סעיף ג

ה. שכוי שנשבה וברח מפני הסכנה והניחו קמה לקצור וענבים לבצור

- ד. רמב"ם ממשנה ע"ט ע"ב ושם בדרך פ' כלישנא בתרא. ואפי' אם ההוצאות ניכרין כגון בנה פלטרין על קרקע נ"מ ודר בו זמן מועט, מה שבנה בנה, ממרדכי הביאו הח"מ.
- ה. ואפי' האכיל לבהמתו חבילה של זמורות כשיעור דינר הוי אכל כשיעור. וזו דעת הרמב"ם אבל לדעת הרא"ש ס"ל דרב יהודה פליג על הני תרי אמוראי וס"ל דבנהנה פרוטה סגי ולא בעי דינר, ח"מ.
- ו. כדין היורד ברשות דנשבע זה שיודע ונוטל. ח"מ.
- ז. שם בגמ' רב יעקב. אבל גירשה ולא מיאנה בו בעודה קטנה דינה כאשה גדולה, כ"כ הטור מהרמ"ה.
- ח. ואם ההוצאה יותר על השבח נוטל במיאנה, עיינ בב"ש.

ותמרים לגדור וזתים למסוק, ב"ד מעמידים אפוטרופוס^ט וקוצר ובוצר ומוסק ומוכר הפירות ומניח דמיהם עם שאר המטלטלין בבי"ד ואח"כ מורידין קרוב לנכסיו, שאם ירד תחילה שמא יתלוש הפירות האלו שהם כתלושים ויאכל אותם^י.

וה"ה בחנויות^כ העשויות לשכירות ואינם צריכים עבודה ולא טורח ואין אדם נותן אותם באריסות, אין מורידין להם יורש שהרי גובה השכר ואוכל, אלא מעמידים אפוטרופוס גבאי ויביא השכר לבי"ד להיות מונח עד שיביא היורש ראייה שמת או יחזור השבוי ויטול את שלו. ואין מורידין לעולם קרוב אלא לשדות גנות וכרמים שיהיו כאריס כדי שלא יפסדו ונמצאו בורים ושוממים.

עין משפט ז.

ח"מ סימן רפה סעיף ב

עיי' לעיל דף לח: עין משפט ב

עין משפט ז.ט.ג.

ח"מ סימן רפה סעיף ו

ח. כשמורידין קרוב לנכסי שבוי או בורח מחמת הסכנה או ביוצא לדעת ושמעו בו שמת אין מורידין קטן^ל שמא יפסיד הנכסים. וה"ה שאין מורידין לנכסי קטן^מ שמא יטען זה חלקי בירושתו, ואפי' קרוב

ט. ואף שאין מצוי אדם שירצה להיות אפוטרופוס על נכסי גדולים הנ"מ בעבודת קרקע שצריך טורח משא"כ בדברים העומדים ליכצור. סמ"ע ס"ק י"ד.

י. שם בב"מ ל"ט ע"א מימרא דרב יהודה אמר שמואל.

כ. וכן בחצירו ופונדקאות שאין ניתנים באריסות ואין ההפסד מצוי בהן אין מורידין להם קרוב, וזו דעת הרמב"ם וכתב ה"ה שהם דברים נכונים.

ל. בב"מ ל"ט ע"א.

מ. אפי' בקרקעות דבמטלטלין כבר נתבאר בסעיף ב'-ג' דאפי' לנכסי שבוי גדול אין מורידין קרוב. והטעם מפני שהקטן אינו יכול למחות ושמא יחזיק הקרוב ויאמר לאחר שנים שזה חלקו בירושה.

ואף שאין מחזיקין בנכסי קטן ואף לאחר שהגדיל יוכל למחות, מ"מ יש לחוש שמא זה האח הגדול יטען שמעולם היו שלו, שנפלו לו בחלקו בירושה והקטן אף אחר שהגדיל לא יודע לו שהיה של אבותיו למחות בו ולהוציאו מידו, כי אנשי עירו אף שידעו שהיה של אבי הקטן יאמרו שמא האמת עם הגדול שזה השדה הגיעה לו בחלקו ולא יודיעו לקטן, משא"כ כשמורידים איש אחר שאינו ראוי לירש אם ירצה להחזיק בנכסים יודיעו לו בני העיר לקטן כשיגדל שהשדה של אביו היה, ואז ימחה ויוציאה מידו כיון שאין מחזיקין

מחמת קרוב אפי' בן אחיו של זה הקטן שנשבה שמא יאמר מחמת אבי ירשתי חלק זה.

עין משפט כ.

ח"מ סימן קמט פעיף יט

יח. אין מחזיקין בנכסי קטן אפי' הגדיל^ז, כיצד אכלה בפניו כשהוא הגדיל שנה או שנתיים, וטען למערער אתה נתת לי או מכרת לי אינו כלום עד שיאכל שלוש שנים רצופות אחר שהגדיל הקטן.

הגה: וי"א דאינה חזקה כלל^ס, הואיל וירד לשדה כשהיה קטן לא ידע שהיתה שלו כדי שימחה וכן נראה עיקר.

דף לט:

עין משפט א.

ח"מ סימן רפה פעיף ז

ט. אפי' קרוב מצד אחי האם^ע אין מורידין לנכסי קטן, ואפי' שאינו ראוי לירש הקטן, ואפי' יש בניהם שטר חלוקה^פ בין בבתים בין בשדות לא ירד הקרוב לנכסי קטן שמא יאבד השטר עם הזמן ויטען הקרוב שזה

בנכסי קטן. סמ"ע ס"ק כ"ה.

ג. רמב"ם פי"ד הלכה ז'. והוא ממציעא ל"ט ע"א וע"ב אמר רבא שמע מיניה מדרב הונא וכו'. ועד שיאכל ג' שנים בגדלותו, כך פירש הר"י מיגש. ה"ה שם.

ס. טור בשם הרא"ש בפ"ג דסנהדרין סי' ל"ז, והראב"ד שם בהשגות על הרמב"ם והרמב"ן והרשב"א בכתובות י"ז ע"ב.

ואפי' אכלה ג' שנים אחר שהגדיל וטען קניתי ממך אחר שהגדלת ואבדתי השטר אינו נאמן דאמרינן שלא קנהו והקטן אף אחר שהגדיל לא ידע שהיתה של אביו שימחה בו. סמ"ע ס"ק כ"ט. והב"ח חולק.

ועיין בביאורים ס"ק ח' שאם מת הקטן וירשו גדול והחזיק גם בפני הגדול שלוש שנים דהוי חזקה, דהגדול ידע ג"כ בנכסי מוריש מורישו. נתיבות ס"ק כ"ז.

ע. כגון שהקטן יש לו אח מאם, ואותו אח יש לו אח מאב והוא נכרי אצל הקטן, אפי' אין מורידין אותו, שמא ימות אחי הקטן מאמו ויאמר זה שהוא אחיו מאביו אלו הנכסים שתחת ידי היו של אם אחי ואם הקטן, שמתה אמם, ואלו נפלו לחלק "אחי מאביו" מאמו ואני ירשתי עכ"ל הטור.

פ. פירוש אף דשטר חלוקה יש לו קול חששו חז"ל שמא עם הזמן ישתכח הדבר. סמ"ע ס"ק כ"ז.

חלקו בירושה שהגיע לו מחמת מורישו.

הגה: כל מה שאין מורידין לנכסי קטן היינו כשכבר אינן סמוכין על שולחן אחד ^ז או שכבר חלקו ^ק האחים, אבל אם עדיין לא חלקו וסמוכין על שולחן אחד מעמידים קרוב על נכסי קטן.

הגה: וי"א עוד דרך באוכל פירות אין מורידין לנכסי קטן אבל כאפוטרופוס בעלמא מורידין ^ר, שאין לו הנאה מיניה.

הגה: כמ"כ נכסים שאינן מכח ירושה כגון שהקטן קיבלם במתנה או הרוויח אותם מורידין ^ש קרוב לנכסיו.

עין משפט ב.ג.ד. חו"מ סימן רפה סעיף ט

ט יא. אשה אחת שהיו לה שלוש בנות, ונשכית האשה עם בת אחת, ומתה בת אחת והניחה בן קטן. ואמרו חכמים שאין מורידין הבת שנשארה לנכסי אמה דשמא האם מתה ונמצאו שליש הנכסים לקטן מכח אמו, ואין מורידין קרוב לנכסי קטן ^ת, כמ"כ אין מורידין הקטן לנכסיו שמא הסבתא חיה ואין מורידין קטן לנכסי גדול, וע"כ מעמידים אפוטרופוס על צד חלקו של הקטן וממילא על כל נכסי הסבתא. אם שמעו שמתה הסבתא תרד הבת הנשארת לשליש הנכסים שהוא חלק

צ. נ"י בשם הראב"ד בב"מ ל"ט ע"ב ממשנה פ"ט בב"ב קמ"ג ע"ב, הניח בנים גדולים וקטנים ושבתו הגדולים, ושם מוכח אפי' ברשות ביי"ד, ומשמע ג"כ שכולם סמוכין על שולחן אחד, וכתב ה"ה דאף דעת הרמב"ם כן כמבואר בסי' רפ"ז סעיף א'.

ק. כך הגיה הסמ"ע בס"ק כ"ט בדברי הרמ"א.

ר. דאם אינו אוכל פירות לא יטעו שיסברו שלו רק באוכל פירות. סמ"ע ס"ק ל'.

ש. דליכא למיחש שיאמר בא לידי בירושה. סמ"ע ס"ק ל"א.

ת. מעשה שם בגמ' בב"מ ל"ט ע"ב וכרכא שם וכן פסק הרמב"ם בפ"ח מנחלות הלכה ב'.

והקשה הסמ"ע דהרי כבר כתבו המחבר בסי' ר"צ סעיף ב' דאין מורידין נשים לאפוטרופוס וא"כ פשוט שאין מורידין, וכאן הבת מצד אשה ולא רק מצד גדול בנכסי קטן, ותירץ דכאן בין שיש לאשה חלקה וצריכה בלאו הכי לטרוח ולצאת ולבוא ס"ד שנמנה אותה גם על של הקטן קמ"ל דאין מורידין קרוב בנכסי קטן. סמ"ע ס"ק ל"ה.

ירושתה וירד הקטן * בשליש הנכסים המגיע לו מצד אמו, ושליש הנותר שלא ידוע אם הבת שנשבת מתה, או לא יעמידו עליהם אפוטרופוס.

עין משפט ה.

ח"מ סימן רפ סעיף ו

ו. ה. אדם יושב בנחלתו שהיא ירושת אביו, ובא אחד ואמר לו אחיך אני חלוק עמי, וזה אומר לו איני מכירך נאמן^ב, ואפי' יצא קול שיש לו אח במדינת הים^ג.

עין משפט ו.

ח"מ סימן כח סעיף ה

ה. י. תלמיד חכם ד' היודע עדות לחברו, ותבעו שיעיד לפני בי"ד שקטן ממנו, אם הוא עדות ממון אינו חייב ללכת לפניהם, אלא שולחים לו ג' אנשים לגבות עדותו. אבל אם זה ה' לאפרושי מאיסורא אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה' וחייב לבוא ולמסור עדותו.

ה. יא. אם יש ו' הוכחה שבע"ד אדם, כופין אותו שהוא בעצמו יביא העדים של הצד שכנגדו.

א. ומה שלא מעמידים לו אפוטרופוס לקטן כתב הנ"י דמיירי בקטן שיודע לפקח בנכסיו, אבל מ"מ אינו ראוי למנותו אפוטרופוס בשל אחרים. סמ"ע ס"ק ל"ח.

ב. עובדא דמרי בר איסק בב"מ ל"ט ע"ב.

ג. כך דיקדק הרא"ש שהיה טוען שהוא מכירו וגם יצא הקול.

ד. מגמ' שבועות דף ל' ע"ב. ושולחין ג' אנשים שהם בי"ד לקבלת העדות, ובי"ד אח"כ מוסר לבי"ד כמבואר בסעיף כ"ג.

ובספר פעמוני זהב תמה הרי צריך להעיד בפני הבעל דין כמ"ש בסעיף ט"ו, וע"כ הכריח שאומרים לבעל דינו אם רוצה ללכת לשם הרשות בידו. והביא ראיה מסי' קכ"ד לגבי נשים יקרות ומדברי הסמ"ע והש"ך שם, ואם הבעל דין אינו רוצה ללכת לשם הרשות בידו לחבול בעצמו. ולפ"ז כשביה"ד שולח לת"ח לקבל ממנו עדות בכתב צריך לומר לבעל דין שיכול ללכת לשם בעת קבלת העדות ממנו, שיהיה בפניו, ופשוט הוא.

ה. לא מבעיא אם הבי"ד רוצים להתיר אשה והוא יודע שאסורה שחייב לבוא, אלא אפי' להיפך שהוא יודע שמותרת חייב להעיד, וחומרא דאתי לידי קולא הוא לענין אם יקדשנה אחר ויודיעוה שבעלה חי וילך ויקדש אחת מקרובותיה, ודלא כהב"י ע"פ פי' רש"י דכתב שבכה"ג אינו מעיד, ועיין בסמ"ע.

ו. כ"כ הטור והביאו הרמ"א.

עין משפט ז.

הו"מ סימן רפז סעיף א

א. מי שמת והניח בנים גדולים וקטנים והשביחו הגדולים את הנכסים, כל השבח לאמצע^ז, ואפי' שכר עמלם לא יטלו^ח. אבל אמרו הגדולים ראו מה שהניח לנו אבא והרי אנו עושים ואוכלים, השבח של המשביח, והוא שהשבח מחמת ההוצאה שהוציא הגדול אבל אם שבחו הנסים מעצמן השבח לאמצע.

ב. ה"ה אם היתה אשתו של המת יורשת בכלל אחיותה^ט או בכלל בנות דודיה והשביחה הנכסים השבח לאמצע, אבל אמרה לפני כן ראו מה שהניח לי בעלי והריני עושה ואוכלת והשביחה הנכסים מחמת ההוצאה שלה השבח שלה וזו דעת הרמב"ם. אבל דעת כל המפרשים דאם השביחו הגדולים או אשת המת את הנכסים ע"י הוצאה משלהם או שטרחו בגופם לחפור ולבנות השבח לעצמן, גם בלי תנאי מראש ורק בשבח מימלא^י הוא לאמצע. ואם השביחו בדבר שאם היו מודיעים לקטנים גם הם היו יכולים לעשות כך כגון לשמור^כ וכיוצא בזה השבח לאמצע^פ שטרחו בגופם מכיון שלא הודיעו לקטנים תחילה. ואם הודיעו תחילה ואמרו ראו מה שהניח אבא והרי אנו עושים ואוכלים אפי' השביחו מחמת הנכסים^ל הרי הוא של עצמן.

ז. ממשנה ב"ב פ"ט דף קמ"ג ע"ב. ורמב"ם פ"ט מנחלות הלכה ב'. ואפי' השביחו מכיסם, כצ"ל לדעת הרמב"ם. סמ"ע ס"ק א'.

ח. משום דמחלו אהדדי, כ"כ הרא"ש וכ"כ ה"ה שכן הסכימו הרמב"ן והרשב"א.

ט. כגון ראובן נשא בת שמעון אחיו, ולא היו לשמעון בנים כי אם בנות, וראובן אין לו יורש, ומת שמעון ואח"כ מת ראובן ונפלה ירושתו לפני בנות שמעון אחיו, ונמצאת אשתו יורשת נכסיו בכלל שאר אחיותיה. סמ"ע ס"ק ד'.

י. דהיינו ששכרו פועלים ממון תפיסת הבית או שנשאו ונתנו בסחורה, ואף שטרחו בשכירות הפועלים או בסחורה, כיון שאין כאן חסרון כיס, וגם לא טרחו בהשבחה בגופן אלא הטורח ע"י שכירות הפועלים מחלי אהדדי, כ"כ הטור. סמ"ע ס"ק ו'.

כ. וכתב הנ"י דאפי' הקטנים האלו מוטלים בעריסה ואינם יכולים לשמור, מ"מ כיון דשמירה יכולה להתקיים ע"י שאר הקטנים לא נחשבת למלאכה ומוחלים זה לזה. סמ"ע ס"ק ז'.

ל. ואפי' בחלק האחים, ואע"ג דבשאר שותף אין לו בשבח אלא כשאר אריס ואפי' אמר לעצמי אני עושה, שאני הכא כיון שהן אחים ולא נשתתפו תחילה אדעתא דלהרויח, ושתקו כשאמר להם לעצמי אני עושה, ודאי מחלו לו ויטול השכר. סמ"ע ס"ק ח'. וכתב

הגה: ואם האחים גדולים א"צ לאומרו כבי"ד אלא בפני עדים^מ, אבל אם יש בהם יתומים קטנים צריך שיאמר אותו בפני בי"ד^נ.

הגה: וכל זה באחין שניזונים יחד אבל בלא ניזונים יחד אפי' השביח מחמת עצמו אינו נוטל אלא כיוורד שלא ברשות לנכסי חבירו^ס.

הגה: אחד מן האחים שהיו לו הרבה בנים והשביחו הנכסים אינו יכול לומר תנו לי מה שהרויחו בני^ע, וכך האחרים אינם יכולים לומר תן לנו מה שאכלו בניך אלא הכל מן האמצע.

הגה: אחד מן האחים שנתן מתנה לאחרים וראו האחים ושתקו הוי מחילה^פ וזה מן האמצע.

שם בשם הג"ה בתשובת מיימוני לספר משפטים סי' כ"ב. דאם אח הגדול נאנס דבר מידו, אפי' נגנב או אבד פטור שהוא נקרא שומר בבעלים, ובכ"י סי' קע"ז.

מ. ואפי' שלא בפני אחיו, דחברא חברא אית ליה וכדין מחאה. סמ"ע ס"ק ט'.

נ. שהם אביהם של יתומים, ואולי יחוסו וימנו לאריס או אפוטרופוס להשביח להם חלקו. סמ"ע ס"ק י'.

ס. טור בשם הראב"ד.

ע. כיון שהעמידן סתם, במקומו העמידן וכל שהשביחו כאילו השביח הוא ומחל. סמ"ע ס"ק י"א.

פ. נ"י בב"ק י"א ע"ב.